

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-83>

УДК 332.1:339.137.2:330.3

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

COMPETITIVENESS OF THE REGIONAL ECONOMY AND REGIONAL DEVELOPMENT

Гоблик Володимир Васильович

доктор економічних наук, професор,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-3491>

Hoblyk Volodymyr
Mukachevo State University

В статті досліджено сутність конкурентоспроможності економіки регіону та вплив на неї конкурентних переваг. Розглянуто ключові елементи конкурентоспроможності економіки регіону. Досліджено які основні показники визначають конкурентоспроможність економіки на рівні регіону та визначено групи конкурентних переваг. Встановлено взаємозв'язок між конкурентоспроможністю, сталим розвитком та регіональним розвитком. Розглянуто групи факторів, які впливають на регіональний розвиток. Розуміння природи конкурентоспроможності та її взаємозв'язку з регіональним розвитком дозволяє ефективно приймати стратегічні рішення та формувати програми регіонального розвитку. Теоретичне обґрунтування таких категорій як конкурентні переваги, економічне зростання, соціально-економічний розвиток дозволяє виокремити практичні рекомендації, щодо формування високого рівня конкурентоспроможності економіки регіону та забезпечення регіонального розвитку.

Ключові слова: регіон, економіка регіону, конкурентоспроможність економіки регіону, регіональний розвиток, соціально-економічний розвиток.

The article examines the essence of competitiveness of the region's economy and the influence of competitive advantages on them. The main elements of competitiveness of the region's economy are considered. The main indicators that determine the competitiveness of the economy at the regional level have been studied. The main groups of competitive advantages are defined. The relationship between competitiveness, sustainable development and regional development is determined. Groups of factors influencing regional development have been studied. The theoretical substantiation of such categories as competitive advantages, economic growth, socio-economic development allows us to single out practical recommendations regarding the formation of a high level of competitiveness of the regional economy and ensuring regional development. In modern conditions, competitiveness is a tool that makes it possible to assess the state of socio-economic development of the region and determine the effectiveness of the regional development management system. Each region of our country differs from each other in many parameters, such as climatic conditions, natural resources, economic development and many others. There is an important issue of ensuring a high level of regional development and reducing regional disparities. The formation of a competitive economy of the region makes it possible to ensure sustainable development through economic growth and regional development. Ensuring a high level of socio-economic development of the country and its individual regions is possible under the condition of forming an effective system of regional development. The most generalizing and widespread indicator characterizing the level of development of the region is the level of its competitiveness. A region whose economy is able to ensure qualitative changes for participants in economic relations is considered competitive. The competitiveness of the region and its economy is a complex indicator that reflects the ability of the economy at the regional level to create a competitive product, to compete at the regional, national and international levels. Thus, it was determined that the competitiveness of the region's economy is a generalized comprehensive indicator that characterizes the level of social and economic development of the region. The competitiveness of the regional economy is formed on the basis of the use of competitive advantages. A competitive economy is able to ensure sustainable development at the regional level. Further studies of the influence of the mutual influence of economic growth, regional development and the competitiveness of the region's economy are promising.

Keywords: region, economy of the region, competitiveness of the economy of the region, regional development, socio-economic development.

Постановка проблеми. В сучасних умовах конкурентоспроможність виступає інструментом, що дає можливість оцінити стан соціально-економічного розвитку регіону та визначити ефективність системи управління регіональним розвитком. Кожен регіон нашої держави відрізняється один від одного за багатьма параметрами, такими як кліматичні умови, природні ресурси, розвиток економіки та багато інших. Постає важливе питання забезпечення високого рівня розвитку регіонів та зменшення регіональних диспропорцій. Формування конкурентоспроможної економіки регіону дає можливість забезпечити сталий розвиток шляхом економічного зростання та регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим у дослідження конкурентоспроможності економіки регіону є внесок вітчизняних вчених З. Герасимчук, О. Романко [1], Л. Ковальська, Р. Білик, А. Безхлібна [2], В. Швець [3]. Особливості регіонального розвитку відображені в працях Г. Кіш [7], Т. Приходченко, Т. Погудеєвої [5], Г. Возняк [6], В. Брянцева.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Конкурентоспроможність економіки регіону як економічне явище є недостатньо вивченим та потребує подальшого уточнення. Поглибленого вивчення потребує взаємозв'язок між конкурентоспроможністю економіки регіону та регіональним розвитком.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідити конкурентоспроможність економіки регіону та її взаємозв'язок з регіональним розвитком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку країни та її окремих регіонів можливе за умови формування ефективної системи регіонального розвитку.

Регіони країни поділяються за різними ознаками та показниками такими як: рівень економічного розвитку, густина та темпи приросту населення, спеціалізацією та структурою господарства. Найбільш узагальнюючим та поширеним показником, що характеризує рівень розвитку регіону є рівень його конкурентоспроможність. Конкурентоспроможним вважається той регіон, економіка якого здатна забезпечити якісні зміни для учасників економічних відносин. Перш за все конкурентоспроможність проявляється у забезпеченні умов для максимального задоволення потреб населення та формування високого рівня його життя. Конкурентоспроможність регіону

та його економіки це комплексний показник який відображає здатність економіки на регіональному рівні створювати конкурентоспроможний продукт, здійснювати конкурентну боротьбу на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Конкурентоспроможність економіки регіону характеризується системою властивостей які дають можливість регіону вступати в конкурентну боротьбу [1]. Такими властивостями є: системність, динамічність, просторовість, цілеспрямованість, цілісність, комплексність, багатоваріантність та інші.

Всі елементи, що формують конкурентоспроможність економіки на регіональному рівні тісно взаємопов'язані між собою та здійснюють взаємний вплив один на одного. Конкурентоспроможна економіка регіону формується шляхом залучення та ефективного використання наявних виробничих ресурсів та формування нових з подальшим їх залученням у виробничі процеси. В процесі формування конкурентоспроможної економіки регіону важливим є питання щодо здатності регіону визначати, використовувати та формувати нові конкурентні переваги [3]. Під конкурентними перевагами розуміють сукупність чинників, що впливають на здатність регіону здійснювати конкурентну боротьбу. Конкурентними перевагами економіки на регіональному рівні є:

- геопросторові чинники;
- ресурсні чинники;
- економічні чинники;
- фінансові чинники;
- чинники розвитку інфраструктури;
- людські чинники;
- управлінські чинники;
- інноваційно-інвестиційні чинники [4].

Індикаторами ефективності реалізації конкурентних переваг економіки регіону є такі основні показники: рівень життя населення, ефективність управління господарським комплексом та інвестиційна привабливість регіону.

Конкурентоспроможність економіки регіону спрямована на забезпечення сталого розвитку регіону. Концепція сталого розвитку регіону передбачає забезпечення взаємодії економічних інтересів та екологічних, соціальний, політичних аспектів розвитку регіону для задоволення потреб сучасного та майбутнього покоління [5]. Досягти сталого розвитку та регіонального розвитку неможливо без економічного зростання. Економічне зростання в економічній літературі розглядається як збільшення обсягів виробництва товарів та

Рис. 1. Елементи конкурентоспроможності економіки регіону [2]

послуг за певний період. Основним показником економічного зростання на регіональному рівні є приріст валового регіонального продукту [6]. Кожен регіон зацікавлений у забезпеченні інтенсивного економічного зростання, що забезпечується шляхом підвищення ефективності використання наявних ресурсів. Слід зауважити, що уповільнення темпів економічного зростання не завжди свідчить про зниження регіонального розвитку. Так, наприклад, якісні зміни що відбуваються в економіці регіону здатні уповільнити темпи економічного зростання, оскільки, переважно,

потребують значних вкладень. Регіональний розвиток слід розглядати як концепцію, що вивчає вплив економічної діяльності та ринків на територіально-географічний об'єкт [6].

Регіональний розвиток забезпечується під впливом багатьох чинників які можна об'єднати у дві класифікаційні групи (табл. 1).

Детальне дослідження чинників дає можливість визначити ступінь впливу кожного з них на розвиток регіону. Результати цих досліджень лягають в основу стратегічних рішень які приймаються для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Таблиця 1

Класифікація чинників регіонального розвитку [7]

Група чинників регіонального розвитку	Чинники регіонального розвитку
Чинники внутрішнього впливу	Економічний потенціал
	Природно-ресурсний потенціал
	Соціальні умови
	Рівень технологічного розвитку
	Інноваційно-інвестиційний потенціал
	Трудоресурсний потенціал
	Туристичний потенціал
Чинники зовнішнього впливу	Міжнародна економічна діяльність
	Політичні та правові умови
	Соціально-економічні умови
	Історичні умови
	Природні умови

Висновки із цього дослідження і дальші перспективи в цьому напрямку. Таким чином, визначено, що конкурентоспроможність економіки регіону є узагальненим комплексним показником, що характеризує рівень соціального та економічного розвитку регіону. Конкурентоспроможність економіки регіонів

формується на основі використання конкурентних переваг. Конкурентоспроможна економіка здатна забезпечити сталий розвиток на регіональному рівні. Перспективними є подальші дослідження впливу взаємовпливу економічного зростання регіонального розвитку та конкурентоспроможності економіки регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Романко О. П. Конкурентоспроможність регіону: системний характер. *Менеджмент, маркетинг та логістика*. 2014. Випуск 20, № 4 (1). С. 99–110.
2. Безхлібна А. П. До питання визначення елементів та підсистем регіональної конкурентоспроможності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. № 31 (70). С. 150–154.
3. Романко О. П. Поняття конкурентоспроможності регіону та його ознаки. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3869>.
4. Швець В. Я., Іванова М. І. Формування та оцінка конкурентоспроможності регіонів України в умовах глобалізації економіки. *Академічний огляд*. 2012. № 2 (37). С. 67–74.
5. Порудєєва Т. В., Ткаченко М. О., Крамаренко А. Ю. Концепція сталого розвитку регіону. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 6(11). С. 356–359.
6. Возняк Г. В. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа. *Регіональна економіка*. 2015. № 3. С. 34–43.
7. Кіш Г. В. Чинники регіонального розвитку та їх стратегічне управління. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 1 (124). С. 112–115.

REFERENCES:

1. Romanko O. P. (2014) Konkurentospromozhnist rehionu: systemnyi kharakter [Competitiveness of the region: systemic nature]. *Menedzhment, marketynh ta lohistyka*, vol. 20, no. 4 (1), pp. 99–110. [in Ukrainian]
2. Bezkhlibna A. P. (2020) Do pytannia vyznachennia elementiv ta pidsystem rehionalnoi konkurentospromozhnosti [To the question of defining the elements and subsystems of regional competitiveness]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 31 (70), pp. 150–154. [in Ukrainian]
3. Romanko O. P. (2015) Poniattia konkurentospromozhnosti rehionu ta yoho oznaky [The concept of regional competitiveness and its characteristics]. *Efektivna ekonomika*, vol. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3869> [in Ukrainian]
4. Shvec V. Ja., Ivanova M. I. (2012) Formuvannja ta ocinka konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy v umovakh globalizacii ekonomiky [Formation and evaluation of the competitiveness of the regions of Ukraine in the conditions of economic globalization]. *Akademichnyj oghljad*, vol. 2 (37), pp. 67–74. [in Ukrainian]
5. Porudieieva T. V., Tkachenko M. O., Kramarenko A. Yu. (2018) Kontseptsiiia staloho rozvytku rehionu [The concept of sustainable development of the region]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, vol. 6(11), pp. 356–359. [in Ukrainian]
6. Vozniak H. V. (2015) Rehionalnyi rozvytok: sutnist i metodolohichna osnova [Regional development: essence and methodological basis]. *Rehionalna ekonomika*, vol. 3, pp. 34–43. [in Ukrainian]
7. Kish H. V (2022) Chynnyky rehionalnoho rozvytku ta yikh stratehichne upravlinnia [Factors of regional development and their strategic management]. *Derzhava ta rehiony Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, vol. 1 (124), pp. 112–115. [in Ukrainian]